

Ikääntyneet ensihoidon asiakkaina

Pasi S. Miettinen
Ensihoidon lehtori
Metropolia AMK

Ensihoidon tehtäväkuva

- Äkillisesti sairastuneille ja loukkaantuneille ambulanssi hälytetään koko maassa hätänumerosta 112. Hätäkeskusten tehtävänä on arvioida tehtävän kiireellisyys ja käytettävissä olevat voimavarat myös sosiaali- ja terveydenhuollon toimintavastuulle kuuluvissa tehtävissä
- Ensihoitoa on äkillisesti sairastuneen tai loukkaantuneen potilaan kiireellisen hoidon antaminen ja tarvittaessa potilaan kuljettaminen hoitoyksikköön
- Sairaanhoitopiirit järjestävät alueensa ensihoitopalvelun. Ne voivat hoitaa toiminnan itse, yhteistyössä pelastustoimen tai toisen sairaanhoitopiirin kanssa tai ostaa palvelun muulta palveluntuottajalta

Ensihoidon tehtävänkuva

- Vuonna 2001 yli 65-vuotiaiden ensihoitotehtäviä oli 28 % kaikista Helsingin pelastuslaitoksen ensihoitotehtävistä. (Grönlund & Maaskola, 2002)
- Tehtävämäärät ensihoidossa ovat nousussa, 2017 Helsingissä yli 61000 eh -tehtävää, ikääntyneiden osuus myös kasvanut
- Ikääntyneiden osalta vaikuttavia tekijöitä ovat:
 - Väestötasolla ikääntyneiden määrän lisääntyminen
 - Hoitokulttuurin muutos, hoitoa kotiin laitoshoidon sijaan
 - Palvelujen tarpeen kasvaminen, muun terv. huollon palveluiden toiminta, terv.huollon palvelukyky

Ensihoidon tehtäväkuva

- Yleisimmät ensihoitotehtävät ikääntyneiden potilaiden hoidossa olivat yleistilan heikentyminen, rintakipu ja kaatuminen
- Tulevaisuudessa verenkiertoelinten sairaudet, diabetes, krooniset ahtauttavat keuhkosairaudet sekä lonkkamurtumat lienevät myös ensihoidon ja ikääntyneiden yhteisiä ongelmia
- Kansansairaudet eivät populaatiosta iän myötä katoa

Ensihoito tehtävällä

- Ensihoidon perustehtävänä on:
 - äkillisesti sairastuneen ja loukkaantuneen hoito
 - hoidon tarpeen arviointi kokonaisuutena
 - tarvittaessa kuljetus tarkoituksen mukaiseen hoitopaikkaan
- tämä ei muutu potilaan iän tai sairauksien perusteella, samat tehtävät kuuluvat vastasyntyneestä vainajaan ja siltä väliltä

Ikääntynyt asiakkaana/potilaana

- Yleistilan heikentyminen, rintatuntemukset ja kaatuminen yleisimmät tehtävät
- Vanhuksella oirekuvan tai tapahtuman takana olevan tautitilan selvittely vaatii tyypillisesti enemmän aikaa ja perehtymistä sairaushistoriaan ja käytössä olevaan lääkitykseen syyn löytämiseksi
- Usein potilaan oirekuvan selvittämisessä on haasteena myös potilaan toimintakyvyssä tapahtuneet muutokset, tai onko niitä?

Ikääntynyt asiakkaana/potilaana

- Ikääntyminen on yksilöllistä
 - Perimä ja eletty elämä vaikuttavat ihmiseen
- Ikääntymisen muutokset elimistössä itsessään vaikuttavat mm.
 - ravinnon ja lääkkeiden imeytyminen ja vaikutus muuttuu
 - Hermoston ja toimintakyvyn muutokset
 - Sairauksien yhteisvaikutus näihin

Ikääntynyt asiakkaana/potilaana

- Ensi- ja akuuttihoidossa oleva rivakka ja nopeasti työdiagnoosiin pyrkivä toimintatapa voi tässä kohdassa osua omaan nilkkaan, työskentelyyn pitää ottaa siis ns. alempi vaihde käyttöön
- Äkillisen sairastuminen ja kokeminen, sekä ajatus tulevasta voivat olla myös epämiellyttävä tai pelottava kokemus ja vaikuttaa tilanteeseen
- Kommunikaation onnistuminen on molemmin puolin merkityksellistä, haasteena aistimuutokset kuulossa ja näössä sekä esim. muistisairaudet tai aikaisempi aivotapahtuma

Ikääntynyt asiakkaana/potilaana

- Mikä helpottaa hoidon toteutusta ja suunnittelua?
 - Hyvä kommunikaatio
 - Vanhuspalvelulain mukainen hoitosuunnitelma
 - Ajantasaiset resepti- ja hoitotiedot, (EKG)
 - KH ja KSH ”reissuvihko”, yhteystiedot läheisiin
 - Hoitotahto selkeästi ilmaistuna

Ikääntynyt asiakkaana/potilaana

- Mahdolliset lopputulokset ensihoidon vierailulle vaivasta riippuen:
 - Terveystilan tarkistus, kotihoito-ohjeet, ei tarvetta lähteä päivystykseen
 - Tarve hoidolle, hoito tuodaan kotiin ensihoidon, KSH, kotisairaalan, päiv. hoitajan toimesta
 - Tarve hoidolle, mutta oman terveystilan/lääkärin hoito arkena riittää, kulkeminen päivystykseen muulla kuin ambulanssilla
 - Tarve hoidolle, kuljetuksen aikainen tarkkailu ja hoito, siirtyminen ambulanssilla

Eettiset ongelmat

- Akuuttihoidossa ikääntyneiden kohdalla eettisen ongelman voi muodostaa elämän suojelemisen ja kärsimysten lievittämisen välinen ristiriita
- Hyötyykö ihminen annetusta hoidosta ja se ylläpitää toimintakykyä ja pitkittää mielekästä elämää vai tuottaako raskas hoito vain tarpeetonta kärsimystä
- Potilaan hoitotahdon kunnioittaminen äärimmäisen tärkeää aina kun se suinkin on tiedossa